

MO

# Samenlevingsopbouw Sociale economie

*'De ontwikkeling van allochtone vrouwen is dankzij het welzijnswerk hard gegaan, maar **de mannen zijn een beetje uit het oog verloren**'* betoogt opbouwwerkster Fatima Lamkharrat

Paul Dijkstra (VOF De Verandering) en Paul Kuijpers (oud-directeur PON) geven commentaar op het **CDA-rapport 'Investeren in de samenleving'** dat het domein tussen overheid en markt bespreekt

Verslag van de **conferentie Weven aan Samenleven**



# Fatima Lamkharrat: 'Zelfkritiek geldt Marokkanen en moslims'

**Dit is de eerste aflevering van een serie berichten over ontwikkelingen en hete hangijzers in de Maasstad, gezien door de ogen van opbouwwerkers. Het stuk is geschreven vanuit de overtuiging dat het voor de vangenoten interessant is om kennis te nemen van de achterliggende gedachten waar vanuit de opbouwwerker in zijn werk opereert. Als eerste komt de visie van Fatima Lamkarrat, opbouwwerkster te Rotterdam aan bod. Als jonge moslima heeft zij de afgelopen jaren haar (professionele) houding moeten bepalen ten opzichte van een aantal ingrijpende gebeurtenissen in de samenleving. In dit interview vertelt ze hoe ze dat heeft gedaan.**

Fatima Lamkharrat (28) noemt zich 'Rotterdamse van Marokkaanse afkomst'. Ze was één jaar toen ze met haar ouders naar Nederland kwam, naar de stadsaverviering in het Oude Noorden. Ze woont daar nog steeds en is nu opbouwwerker in deze wijk.

Na de moord op Van Gogh organiseerde ze samen met twee Marokkaanse collega's een demonstratie voor vrouwen tegen geweld. Ook doet ze, met gemengde gevoelens, mee aan de debatten over Islam en integratie die door het Rotterdamse gemeenteben-

stuur worden georganiseerd. Tijdens het gesprek heeft ze een hoofddoek om.

*Soms draag je een hoofddoek en soms niet.*

"Klopt. Ik heb nu de leisure-hoofddoek om, voor als je een slechte haardag hebt. Grapje. Ik ben een beetje aan het zoeken. Bij de hoofddoek gaat het niet om het kledingstuk. Dat is het zichtbare gedeelte. Maar hijab, de term voor gesluierde vrouw, is veel meer. Het is een bepaalde houding, een uitsluiting en uiting van je spirituele link met Allah, of hoe mensen dat willen noemen. Een hoofddoek draagt bepaalde dingen met zich mee waarvan je je bewust moet zijn en die je ook moet toepassen. Daarnaar ben ik op zoek. Daarom doe ik hem wel eens op, om te kijken hoe het voelt. Ik voelde me altijd wel lekker hier in Nederland en in Rotterdam, met mijn werk en met mijn studie. Maar met Pim Fortuyn en 11 september veranderden er toch een aantal dingen. Je wordt steeds aangesproken als moslim en als Marokkaan. Op sommige dingen had ik gewoon geen antwoord. Ik ben wel opgegroeid als moslim maar sommige dingen wist ik niet. Ik nam dingen aan, ook van mijn ouders die het van een lokale imam in Marokko hadden gehoord. Toen zij hier in Rotterdam waren kregen ze het mee van een imam die uit Syrië of Egypte was overgevlogen. Nu ben ik meer zelf op zoek naar wat islam eigenlijk is. Ik wilde het voor mezelf interpreteren, met behulp van internet en boeken. Maar van boeken moet je wel weten wie ze schrijft: het is een wereld van verschil of je een westerse boek leest over een bepaald onderwerp of een traditioneel boek. Ik studeer nu ook aan de Islamitische Universiteit Rotterdam, Arabisch en Islamitische Wetenschappen, met Biografie van de profeet, Koranwetenschappen e.a. Ik onderzoek welke dingen ik doe omdat ik dat cultureel heb meegekregen en welke dingen bij mijn geloof horen."

*Cultuur en religie worden door elkaar gehaald in de discussie over islam?*

"De discussie over de positie van de vrouw is een voorbeeld. In bepaalde culturen zijn man en vrouw niet gelijkwaardig. Maar in het geloof is dat wel degelijk zo. De religie is vaak een mannenwereld geweest die uitleg heeft gegeven. Op school leer ik dat vrouwen al eeuwen geleiden in zaken waren en les gaven aan mannen. Als er dan nu zo bekrompen wordt gedaan en gezegd wordt dat vrouwen niet mogen werken of naar school gaan, dan heeft dat voor mij niets te maken met geloof.

In Nederland wordt ook gezegd dat man en vrouw gelijk zijn. Dat is iets anders. Man en vrouw zijn niet gelijk. Ik kan kinderen krijgen en jij niet. Ik geloof in de schepping, waarin dingen in paren zijn geschapen, met een dag en een nacht, water en land, en man en vrouw. Man en vrouw hebben samen een bepaald doel en een bepaalde rol in het leven en ze vullen elkaar aan. Mannen en vrouwen zijn dus niet gelijk. Ze zijn gelijkwaardig. De vrouw heeft als mens recht op kennis en ontwikkeling. Ze heeft recht om zich te ontplooien, een eigen menig te hebben, een bedrijf te beginnen, haar kinderen op te voeden, en ook om thuis te blijven als ze dat wil. Dat is geloof."

*Na de moord op Van Gogh heb je samen met twee Marokkaanse collega's een demonstratie georganiseerd voor vrouwen. Hoe ontstond dat initiatief?*

"Het was verschrikkelijk wat er gebeurde. In de eerste plaats de moord natuurlijk. Maar ook wat daarna gebeurde, scholen die in brand werden gestoken. In de media waren vooral mannen aan het woord: wethouders, woordvoeders en voorzitters. Ik miste de bijdrage van Marokkaanse vrouwen. De vrouwen hier in de wijk waren bang, voor hun kinderen en voor zichzelf. Dat de moord werd gepleegd door een Marokkaan betekent niet dat je daarvoor als Marokkaan verantwoordelijk bent. Je moet je niet verant-

# niet alleen voor

woordelijk voelen, maar je werd wel verantwoordelijk geacht. Voor die vrouwen was er geen plek waar ze dat kwijt konden, wel onder elkaar, maar niet publiek. Ik zat daar zelf ook mee. Met twee collega's zocht ik naar een manier om daar uiting aan te geven. We wilden laten zien dat vrouwen een mening hebben en zich willen laten horen.

We zijn gaan bellen en kregen veel respons. We verwachten niet dat er honderden mensen zouden komen. Demonstreren is voor mij al een grote stap, laat staan voor de generatie van mijn moeder. 'Ga je de straat op, stad in, met doe-ken?!" Dat is voor hen een

stap te ver. Er kwamen zo'n zestig vrouwen. Het was verschrikkelijk koud. We hadden afgesproken om in witte kleding te gaan, maar wit is zomerkleding. Die vrouwen stonden daar stonden te kleumen met spandoeken met 'VREDE' er op. Het was geweldig. We haalden de voorpagina van het Rotterdams Dagblad met een grote foto. Onze boodschap was: vrouwen voor vrede en tegen geweld. We wilden ook naar buiten brengen dat fysiek geweld niet de enige vorm van geweld is. Reacties van ministers na de moord op Van Gogh naar bepaalde bevolkingsgroepen zijn ook een vorm van geweld. Discriminatie en uitsluiting is ook geweld en heeft grote effecten op hoe mensen zich voelen, als persoon en ook in hun wijk."

*Jullie namen het initiatief als drie vrouwen, op persoonlijke titel, en niet namens een organisatie.*

"De demonstratie kwam voort uit iets waar wij mee zaten. Als je iets met organisaties doet wordt het veel lastiger. Je krijgt discussie over de leuzen en het programma. Ik dacht: ik sta hiervoor, dit is mijn signaal. Wie zich solidair voelt met mij en met mijn twee

collega's die loopt mee. We zijn drie dames die zich het lot van vrouwen aantrekken. We hebben het groepje uitgebreid via ons eigen mailsysteem. We hebben geen naam. Ons motto is Vrouwen voor vrede, en dat is lekker breed.

Er deden wel veel mensen mee van organisaties waarmee we contact hebben zoals

## 'Als je kunt putten uit verschillende culturen heb je extra mogelijkheden en meer voelspieren'

het Platform Buitelanders Rijnmond, de Heuvel (jongerenwerk) en SONOR (opbouwwerk). Er waren ook scholieren van het Albeda College. Het was heel gemixt, autochtoon, Surinaams, Marokkaans, Turks. Ook wethouder Van den Anker was er. Ze zei later: ook deze vrouwen wijzen het islamisme af. Maar daar hadden we helemaal niets over gezegd.

De demonstratie heeft een breder netwerk opgeleverd met contacten met andere initiatieven als Kom niet aan mijn buren, Stop de hetze, en Rotterdammers uit overtuiging. Mensen kunnen elkaar vinden. Via het tv-programma B en W zijn we in contact gekomen met andere groepen in het land. Daar kwam ik een meisje tegen dat verschillende type mensen aan elkaar wil koppelen om samen iets te doen op 2 november 2006. Opzet is dat je contact legt met mensen die je nog niet in je netwerk hebt. Ik heb met haar afgesproken dat we elkaar vriendin worden. Zij heeft geen Marokkaanse vriendinnen en ik heb geen Nederlandse. Persoonlijke contacten tussen mensen zijn belangrijk. Mensen moeten een ander beeld zien dan dagelijks vanaf het tv-scherm de woonkamer in suist over die criminale

Marokkanen. Als je een Marokkaan kent of een Marokkaanse vriendin hebt die gewoon vertelt over dagelijkse dingen, dan merk je dat je dezelfde problemen, wensen en behoeftes hebt. Dat brengt mensen samen. 'Netwerken' is het keyword. Sinds kort ben ik ook lid van het ICSL, Intercultural School for Leadership. Werkwijze is om jonge mensen tot 30 jaar met verschillende achtergronden bij elkaar te brengen in een 'network of trust'. We werken als groep van personen. Het is wel de bedoeling dat we op een gegeven moment een soort organisatie worden. Initiatiefnemers zijn stichting Lokaal, Stimulans en de Islamitische

Universiteit Rotterdam. Verder doen Ronald Giphart en Rene Kronenberg mee. We hebben een weekend doorgebracht met een mediatraining en een interreligieuze dialoog met moslims, christenen, joden, hindoes, atheïsten. Ze zijn er heel goed in geslaagd om een groep mensen bij elkaar te brengen met wie het goed klikt. Iedereen is ook heel actief op zijn eigen terrein. Het levert een geweldig netwerk op. We willen een ander geluid laten horen en laten zien dat het ook op een andere manier kan. Als wij als mensen met verschillende achtergronden en interesses samen iets kunnen neerzetten dan moet de Rotterdamse samenleving dat ook kunnen. Je hoeft het niet met elkaar eens te zijn, maar je moet leuke manieren vinden om het met elkaar oneens te zijn. Ik vind de toon in de stad op het moment verschrikkelijk. Ik vind het verbijsterend en beledigend wat wethouders zeggen over bepaalde groepen. Daar willen we iets aan doen door te laten zien dat het ook op een andere, vriendelijke manier kan."

## Islam debat, dissonanten en andere geluiden

### De gemeente Rotterdam organiseert een groot opgezet debat over Islam en Integratie. Wat vind je daarvan?

“Ik zat in een voorbereidingsgroepje voor de gesprekken van Marokkanen van het Platform Buitenlanders Rijnmond.

Voorafgaand aan het publieke debat werden expertmeetings en onderlinge discussies georganiseerd voor Marokkanen, Turken en Somaliërs. Bedoeling was ‘noten kraken in eigen kring’. In de discussie van Marokkaanse vrouwen gebeurde dat ook. Vrouwen zijn directer en we hadden goede spreeksters die heel direct in discussie gingen. Maar toen ik de stellingen zag voor het publieke debat kreeg ik rillingen. Islam wordt alleen neergezet als probleem en als belemmering voor integratie. Zo wordt tijdens de debatten ook over gepraat door de wethouders Van den Anker en Pastors van Leefbaar Rotterdam.

Dat kan niet. We hebben scheiding van kerk en staat, en door het optreden van de wethouders zeg je als overheid toch bepaalde dingen over een geloof. Ze moeten kijken naar sociale en economische problemen. Dan kun je oplossingen vinden. Zoals er nu over gepraat wordt gaat het niet. Zelfkritiek geldt niet alleen voor Marokkanen en voor moslims, maar ook voor de rest van de Rotterdamse samenleving. Dat mis ik in de publieke debatten.

Het debat is helemaal niet open, er is geen gelijkwaardigheid. Als één van de deelnemers zich steeds moet verdedigen heb je geen debat. De eerste fase was veel opener. Het Platform Buitenlanders deed mee bij de organisatie van de interne discussie maar heeft geen invloed op de publieke debatten. Die worden georganiseerd door het Projectbureau Sociale Integratie van de gemeente. Een fout is ook dat SPIOR, het overkoepelend orgaan van islamitische organisaties, is overgeslagen. Argument was dat SPIOR belemmerend zou werken voor de discussie.

Het eerste publieke debat heb ik geboycotted. Maar toen hoorde ik wat er gebeurde en dat mensen probeerden om dingen terug te zeggen. Toen ben ik ook maar gegaan om te zien wat er gebeurt. De debatten zijn een

De gemeente Rotterdam organiseerde dit voorjaar publieke debatten over Islam & Integratie. Ook de wethouders Geluk (CDA), Pastors en Van den Anker (Leefbaar Rotterdam) leverden een bijdrage met een persoonlijk essay. ([www.rotterdam.nl/islam](http://www.rotterdam.nl/islam))

Doel van de debatten is ‘de sociale cohesie te versterken en vooroordelen en misverstanden weg te nemen’. Dat lukte onvoldoende naar het oordeel van het CDA dat zich ongelukkig toonde over de toonzetting van de Leefbaar-wethouders in het debat.

De verhoudingen werden op scherp gezet door een interview van Pastors in de Metro van 12 maart 2005. Een citaat: ‘In sommige wijken van de stad is meer dan de helft moslim. Stel dat daar een moslimpartij de bijna-meerderheid krijgt, en als dan nog die idioten van Groen Links of zo politiek correct mee gaan zitten doen, heb je voordat je het weet heel rare tafereilen. Veelwijverij, eerwraak, gedwongen huwelijken, onderdrukking van vrouwen, nou dat moeten we natuurlijk niet hebben, hè?’

Pastors overleefde een motie van wantrouwen in de gemeenteraad, maar moest zijn bijdrage aan het islamdebat bekopen met een zwijgplicht. Op voorstel van het CDA sprak de raad uit dat de wethouder zich met uitspraken over de islam moet beperken tot ‘de beleidsterreinen waarvoor hij eerstverantwoordelijk is’ en dat zijn uitspraken ‘in overeenstemming moeten zijn met het voorgestane collegebeleid’.

PvdA-raadslid Jantine Kriens verzet zich tegen ‘het theologiseren van maatschappelijke problemen’: ‘Door te roepen dat in de islam mannen en vrouwen ongelijkwaardig zijn word je steekblind voor het feit dat de meeste jonge moslims die de debatten bijwonen die waarde gewoon onderschrijven. Veel erger is dat je met deze invalshoek de feitelijke onderdrukking van vrouwen die wel degelijk plaatsvindt, verenigt tot een religieus vraagstuk. Niet Allah of de koran slaat vrouwen; het zijn mannen die dat doen.’ ([www.pvdarotterdam.nl/jantine](http://www.pvdarotterdam.nl/jantine))

Ook diverse maatschappelijke organisaties in de stad willen een andere toon. ‘Rotterdammers uit overtuiging’ verzet zich tegen ‘opgedrongen wijziging tegenstellingen, cynisme over de multiculturele samenleving, stigmatisering van ‘kansarmen’ en onderscheid tussen gewenste en ongewenste bewoners’. April is de maand van ‘opbouwende debatten en opwekkende verhalen over Rotterdam als kosmopolitische stad’ ([www.rotterdammers-uitovertuiging.nl](http://www.rotterdammers-uitovertuiging.nl))

# Signaleren van radicalisering

De gemeente Rotterdam wil gerichte informatie verzamelen 'over het exacte aantal vatbare en radicaliserende jongeren en de locaties waar ze zich ophouden; daarbij is expliciete aandacht nodig voor de verbanden tussen intelligente radicale jongeren en de zogenoeten 'losers'.' (Actieprogramma tegen radicalisering Meedoen of Achterblijven, 2005, gemeente Rotterdam) Ook jongerenwerkers en opbouwwerkers wordt gevraagd om 'radicalisering' te signaleren.

René van der Voorn, directeur van de opbouwwerkorganisatie SONOR, vindt dit het verkeerde thema voor het opbouwwerk. Opbouwwerk zit niet op repressiekant maar houdt zich bezig met het scheppen van een goed leefklimaat en empowerment van mensen. De bijdrage ligt vooral in het bevorderen van een goed samen wonen en samen leven. Dat vraagt een vertrouwensrelatie met bewoners.

Van der Voorn: "Het is onjuist om van opbouwwerkers te vragen informatie te verschaffen over radicale personen of groepen. Dat valt buiten de functie en daar zijn we ook niet voor gekwalificeerd."

Als opbouwwerkers benaderd zouden worden met een dergelijke vraag kunnen ze een beroep doen op steun van de organisatie. In de recente gedragscode van SONOR staat dat de instelling haar medewerkers bescherming biedt bij opdrachten waarbij sprake is van ethische dilemma's.

Als verdachte ontwikkelingen worden waargenomen is de weg om dat bespreekbaar te maken binnen SONOR. In overleg met de directie wordt de informatie gewogen en wordt bezien welke stappen nodig zijn. Dat is niet de verantwoordelijkheid van een individuele werker maar van de organisatie.

De gemeente wil ook screenings-protocollen ontwikkelen voor personen die beroepsmatig werken met jongeren (jongerenwerkers, opbouwwerkers). De SONOR directeur hierover: "We hebben onze eigen beoordelingsnormen voor aanstelling van medewerkers. We kijken, naast competenties, naar levensgeschiedenis en visie en vragen een open democratische houding. Toetsing daarvan is onze verantwoordelijkheid als instelling en niet van een opdrachtgever."

Vanouds geldt dat de opbouwwerkfunctie kan niet worden gecombineerd met partijpolitieke activiteiten binnen het werkgebied. Dat geldt ook voor een actieve rol in bij voorbeeld een moskeevereniging.

gut voor ons  
ke mix

voor ons  
tekenen

soort mediacircus geworden. Kijk: Rotterdam durft zo'n debat aan! Het debat wordt gebruikt om moslims nog verder zwart te maken en tegenover andere bevolkingsgroepen te zetten. Er wordt ook angst gezaaid. Door wethouder Pastors in een interview de Metro bij voorbeeld. Hij heeft het over het gevaar van grote concentraties allochtonen, of van 'moslims' (voor hem is dat hetzelfde blijkbaar), die in bepaalde wijken moslimspartijen gaan oprichten en de sharia invoeren (zie kader). Als een wethouder dit soort dingen zegt, waar is dan de grens?

Via de debatten zou je mensen moeten bereiken die bepaalde vooroordelen hebben over de islam, soms ook racistisch zijn. Die zie je niet echt, op een klein groepje aanhangers van Pastors na die zich niet stil kunnen houden. Wie je ook moet hebben zijn de mensen die op de grens staan om zich af te keren en zeggen: rot op met je samenleving, ik regel het zelf wel. Over die groep maak ik me echt zorgen. Dat zijn vooral jongeren, soms goed opgeleid, die door mechanismen in de samenleving niet aan bod komen. Als je radicalisme wil tegengaan moet je het niet op deze manier doen. De tegenstellingen worden vergroot."

*Opvallend is dat veel vrouwen zich actief mengen in de discussie.*

" De ontwikkeling van vrouwen gaat vaak veel harder. In het welzijnswerk hebben we daaraan bijgedragen, met koffieochtenden en inloop voor vrouwen, veilig, goed geregeld tijdens schooltijden van de kinderen. Die mannen zijn we eigenlijk een beetje uit het oog verloren. Nu roepen ze zelf dat ze zich een beetje achtergesteld voelen.

Emancipatie vanuit het Westen gezien was om vrouwen op eenzelfde plaats te krijgen als de mannen. We hebben dat hier voor de allochtone vrouwen gedaan. En nu is de vrouw de man eigenlijk vooruit gehold. Ze weet gewoon vaak veel meer. Dat zie je ook bij het debat. Ze zijn er en ze doen hun mond open, met flair. Het is wel het groepje mensen dat vaak naar dit soort bijeenkomsten gaat. Clubs als Ettaouid, Eurabia, AEL, de overkoepelende studentenvereniging

werven. Grappig is dat het debat gaat over islam en integratie, maar dat je voornamelijk Marokkaanse moslims ziet."

#### *Levert de islam belemmeringen op voor integratie?*

"Ik zie islam in de eerste plaats als kans en een mogelijkheid om mensen aan te spreken. Islam is een leefwijze, een way of live die voorschrijft hoe je je leven kunt inrichten, tot in de kleine dingen. Daarom kun je islam ook gebruiken om mensen aan te spreken en te stimuleren. Als je mensen aanspreekt vanuit de islam herkennen ze dat. Dat werkt soms beter dan als je vanuit Westerse ogen kijkt naar problemen. Bij gesprekken over opvoedingsproblemen doe ik dat wel eens. Vrouwen hebben er wat aan als je islam neemt als ingang. Moslims hier in Nederland beleven hun religie vaak op een bepaalde manier. En die islam is doordrenkt met cultuur en traditie die niets te maken heeft met islam. Dat is heel lastig, want hoe moet je dat uit elkaar halen. Daarvoor is kennis nodig van de islam, bij niet-moslims maar ook bij de moslims zelf. Het gaat om tradities die ze hebben meegekregen van hun ouders en die al eeuwen oud zijn, maar die niets te maken hebben met islam.

Door een groep te bestempelen als 'moslims' kun je gaan denken dat hun gedrag voortkomt uit de islam. De overheid doet daar zelf aan mee door bepaalde groepen stelselmatig 'moslim' te noemen. Maar hun gedrag komt vaak voort uit andere dingen. Je moet vooral kijken naar sociaal-economische omstandigheden. Je hebt te maken met laag opgeleide mensen die leven van een uitkering, wonen in te kleine huizen met veel kinderen. Dat betekent dat er bepaalde maatschappelijke problemen zijn die je ook aantreft bij andere groepen die in eenzelfde situatie verkeren. Als je er zo naar kijkt kun je problemen oplossen.

Nu krijg je weerstand. Ik voel me aangevallen en andere mensen ook. Ze keren zich af van de samenleving en gaan terug in het hokje waar je ze uit wilt halen.

De overheid wil dat we integreren. Maar ik vind behoud van eigen identiteit bijna voorwaarde om te integreren. Ik heb OALT en Arabische les gehad en boeken gelezen. Ik merk bij heel veel jongeren dat ze niet weten wie ze zijn. Ze spreken bijna geen

Marokkaans, Berbers of Arabisch. Als je niet weet waar je vandaan komt kun je ook niet je plek vinden in een nieuwe omgeving. Ik weet heel goed waar ik vandaan kom, wat mijn cultuur is en welke normen en waarden daarmee gepaard gaan. Aan sommige normen heb ik lak omdat ik ze gewoon niet goed vind.

Ik heb in heel veel discussiegroepjes gezeten met jonge mensen en we hebben allemaal hetzelfde. We haten sommige van die tradities, we kunnen daar niets mee. Ook bij normen en waarden in de Nederlandse samenleving kan ik switchen. Een centrale waarde als 'individualisering' heeft goede kanten, maar het collectieve vanuit mijn cultuur heeft ook veel voordeelen. Je kunt op iemand terugvallen. Het is vreselijk als oude mensen een week dood in huis liggen voordat ze worden gevonden. Dat is een verlengde van individualisme, kostte wat kost op eigen benen staan en los staan van een soort geheel. Deel uitmaken van een geheel vind ik belangrijk."

Marokkanen hier kwamen is Marokko enorm ontwikkeld. In een grote stad zie je veel minder traditioneel geklede dames dan hier. Of dat nu een pluspunt is of niet, het is wel een verschil. Ook de omgang met kinderen is heel anders. Als je dan hier terugkomt denk je: zijn dit ook Marokkanen?"

#### *Hoe kunnen we ons weren tegen de politieke islam?*

"Als je als moslimjongere een goede opleiding hebt en je spreekt de taal, maar je kunt geen stageplek vinden, geen baan, je mag niet naar binnen in de discotheek, en je wordt steeds met wantrouwen benaderd, dan ontstaan er problemen. Jongens kunnen vaak nergens naar toe. Thuis is het te klein, je mag niet op straat hangen want we hebben noodwetten hier in de buurt waardoor je wordt opgepakt als je met meer dan twee personen bij elkaar staat. Er is soms ook discriminatie in het onderwijs. Het kan niet waar zijn dat zoveel allochtone kinderen zo dom zijn dat ze naar het vmbo moeten. Als je als jongere iets wilt maar je wordt tegenge werkt door negatieve beeldvorming over de groep waarbij je wordt ingedeeld in dit individualistische land kan ik me voorstellen dat je

tureluurs wordt.

Dit werkt de politieke islam in de hand. Dat soorten mensen azen op jongens die zijn afgekapt op de samenleving en nergens meer naar toe kunnen. Dan komt er iemand die zegt, broeder het kan ook anders. Zo begint het. Ze bieden een club waar je bij kunt horen. Er is zelfs een kledingstijl nu. Je laat je baardje groeien, zo'n hoogwaterbroek aan en een lange jurk. Daar kun je bij gaan horen. Ik weet niet hoeveel jongeren daarvoor vatbaar zijn, maar het kan jongeren aanspreken omdat ze zich ergens tegen willen verzetten of omdat ze erin geloven."

#### *Ook hoog opgeleide jongeren blijken vatbaar. Hoe zie je dat?*

"Ik kijk naar mezelf. Ik heb een hbo-opleiding. Ook ik raak gefrustreerd als ik niet wordt aangesproken als individueel persoon maar als lid van een groep; niet op wat ik zelf kan maar op wat er gedacht wordt over 'de Marokkanen'. Ik zie dat jongeren worden gediscrimineerd en belemmerd in

## **'Door een groep te bestempelen als 'moslims' kun je gaan denken dat hun gedrag voortkomt uit de islam'**

#### *Is sociale controle een belemmering voor een vrije ontwikkeling?*

"De sociale controle is heel erg een roddelcultuur. Roddelen is een van de verboden in het geloof. Individualisme en collectivisme zijn uitersten die allebei niet goed zijn. Als ik daar een middenweg in vind maakt mij dat een beter mens. Als je kunt putten uit verschillende culturen geeft je dat extra kansen en mogelijkheden. Je hebt meer voelspieren.

Bezoeken aan Marokko zijn voor mij echt een eye-opener. Als ik in Marokko ben en ik vergelijk dat met wat er in Nederland over Marokkanen wordt geschreven dan denk ik: waar ben ik in godsnaam. Komen die mensen in Nederland hier vandaan? Wat Marokkanen die hier wonen vergeten is dat ze dingen nog steeds doen zoals vroeger. Dat is migratie-problematiek. Nederlanders die naar Australië zijn gegaan hebben dat ook en schrijven nog kaartjes met 'God zij met u'. Dat doet hier niemand meer. Sinds de jaren zeventig toen de meeste

## ‘Frustratie en angst vormen een gevaarlijke mix’

hun ontwikkeling. Je raakt gefrustreerd als je niet voor vol wordt aangezien en harder moet rennen dan anderen. Als frustratie samengaat met angst ontstaat een heel gevaarlijke mix. Angst ontstaat omdat je denkt: wat gaat er gebeuren, hoe worden moslims in de toekomst benaderd als alles zo maar gezegd mag worden. Je voelt je na een tijdje vogelvrij.

Je moet een manier vinden om die frustratie kwijt te raken. Ik zet mijn frustratie om iets positiefs. Ik omarm de islam en wil leren wat is, en wat dat betekent voor mij. Het is voor mij heel positief. Ik leer een nieuwe taal, het Arabisch is geweldig, het is een heel andere manier van denken. Het is ook ontspannend, we krijgen ook kaligrafie en islamitische kunst. Dat is heel leuk. Ik kan mijn frustratie omkeren. Maar dat komt ook omdat ik een baan heb, een inkomen en een huis. Ik kan een auto kopen als ik dat wil, ik kan die studie betalen. Iemand die een hoge opleiding heeft maar afhankelijk is van een uitkering, of zelfs geen uitkering heeft omdat hij geen tomaten wil plukken wat moet van de sociale dienst, ik kan mijn voorstellen dat die gefrustreerd raakt en dat is zwak uitgedrukt.”

### *Zelforganisaties en moskeeën moeten zich meer open stellen is een van de stellingen in de discussie.*

“Ik heb ook wel kritiek op sommige zelforganisaties waar al jaren dezelfde mensen aan het roer staan en jongeren niet aan bod komen. Hetzelfde geldt voor moskeebesturen. Mensen die er nu zitten willen hun plek, hun status en macht niet verliezen of durven anderen het niet toe te vertrouwen. Jongeren voelen zich soms ook niet geroepen om tussen de oudjes te gaan zitten en starten dingen voor zichzelf op. Ze nemen initiatieven buiten bestaande organisaties om en vormen eigen netwerken en groepen. Er zijn ook voorbeelden waarbij jongeren wel actief zijn binnen een bestaande organisatie, zoals de Marokkaanse zelforganisatie Ettaouid en Dar al-Arqam, een organisatie in het vrouwenhuis die dingen door voor jonge moslima's. Maar moeten die clubjes allemaal bij elkaar in één organisatie of mag je apart gaan zitten? Je mag je in de Nederlandse samenleving vrij organiseren. Je hebt bejaardensoosjes en je hebt ook de padvinders. Dat mag. Sommige zelforganisaties mogen zich het lot van jongeren meer aantrekken. Het is heel goed als vaders zich afvragen wat er met hun zonen gebeurt en wat ze zelf kunnen bijdragen.

De discussie over de eigen verantwoordelijkheid van ouders mag je voeren, als je het maar op een open manier doet. Je kunt zelforganisaties betrekken, maar je moet niet komen met een oplossing maar met een vraag en echt bereid zijn om te luisteren. Dan moet het lukken want ook daar zijn mensen die progressief zijn en vooruitgang willen. Soms kunnen ze het niet en weten ze niet hoe ze het moeten doen, of worden ze door anderen tegengehouden.”

### *Het gemeentelijke Actieprogramma tegen radicalisering wil opbouwworkers en jongerenwerkers inschakelen bij de signaleering van radicale groepen en personen in de wijk.*

“Nou, spannend. Ik vind het echt van de zotte dat ik nu als opbouwworker in de hoofden van mensen moet gaan kijken wie er wel eens aan denkt 'om deze samenleving omver te werpen met geweld'. Hoe wil je dat in de praktijk doen?

Ik zie wel jongeren die ineens een baard laten groeien, moet ik dat signaleren? Ik ben zelf een jongere die een herleefde interesse heeft voor islam. Als dat radicalisme is ben ik radicaal.

Het is natuurlijk iets anders als je zou horen dat iemand plannen maakt voor een gewelddadige actie. Maar denk je dat ik daar als opbouwworker bij ben? Binnen SONOR, de instelling waar ik werk, wordt een discussie gevoerd over een gedragscode van opbouwworkers. Daar komt bij voorbeeld aan de orde hoe je je moet opstellen als een omstreden organisatie ruimte wil huren. Zeg je dan: als ze niet hier bij elkaar komen doen ze het ergens anders. Of zeg je: ik wil er meer van weten want ik ben het niet eens met hun filosofie. En hoe doe je dat dan? Daar moet je het over hebben. Je moet per keer kijken wat

de situatie is. Voor een opbouwworker is het belangrijk dat je een team om je heen hebt waar je dit soort dilemma's kunt bespreken.”

### *Wethouder Van de Anker zei op een bijeenkomst over extremisme onder moslims dat ook het welzijnswerk 'verziekt' is.*

“Mevrouw Van den Anker doet soms verregaande uitspraken, maar ze kan het niet waar maken. Bepaalde dingen trek ik me niet meer aan. Als meneer Pastors zegt: integratie moet van één kant komen, dan ga ik niet eens meer luisteren. Dat is wel een bepaalde mentaliteitsverandering. Onze ouders hadden het idee dat ze hier te gast waren en zich moesten aanpassen. Anders moet je hier maar niet komen. Ik heb een andere instelling. Ik heb dezelfde rechten en dezelfde plichten als ieder ander. Ik ben gewoon burger van dit land. Dat betekent dat ik van alle rechten die we samen hebben afgesproken mag profiteren. En ik mag worden aangesproken op mijn plichten. Maar ik ga niet zeggen, ik ben er later bijgekomen, last in first out, dus ik moet maar mijn doekje afdoen of andere dingen inleveren. Nee, we moeten het samen doen. Meneer Pastors begrijpt het nog niet.”

<

## ‘Je moet leuke manieren vinden om het met elkaar oneens te zijn’